

مکان یابی مراکز اسکان موقت پس از زلزله با استفاده از GIS (مطالعه موردی: منطقه ۲ اصفهان)

زهره فنی^۱، محمد غریب شاهی^۲*

^۱ استادیار دانشگاه آزاد

^۲ کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد - mammadgharib68@gmail.com

چکیده

مطالعات در زمینه مدیریت پس از سوانح نشان داده اند که در بسیاری موارد، به ویژه در مناطق شهری و توسعه یافته تر، بهسازی و بازسازی، بعد از سانحه، به واسطه عوامل متعددی چون پیچیدگی و عناصر ساختمانی به جامانده از ویرانی ها، پهنه منطقه، تشکیلات دیوان سالاری حاکم بر روند ساختمان سازی، شمار زیاد بی خانمان ها، سطح استانداردهای زیستی و غیره پیچیده و کند می شود. در این حالت تهیه مسکن پس از مرحله سرپناه اضطراری، مشکل اصلی است. لذا پژوهش حاضر باهدف ارزیابی و طراحی مکان های اسکان موقت پس از زلزله در منطقه ۲ اصفهان نگاشته شده است تا نیاز مسکن بازماندگان از زلزله ای احتمالی را پیش بینی و با تلفیق برنامه ریزی صحیح و اصولی و مدیریت بحران تسهیلات لازم جهت شناخت مکان های مناسب اسکان موقت ایشان و نحوه آن به عمل آورد به طوری که در صورت وقوع حادثه امکان احداث سریع اردوگاه ها برای زلزله زدگان میسر شود. بدین منظور مکان یابی و همچنین ارزیابی توزیع مکان ها با توجه به معیارهایی چون تراکم جمعیت، تراکم ساختمانی، تأسیسات شهر دسترسی به معابر و غیره با بهره جستن از سیستم اطلاعات جغرافیایی GIS و امکانات تحلیل سلسله مراتبی AHP صورت گرفته است. روش تجزیه و تحلیل داده ها در این پژوهش با استفاده از مدل ارزیابی سلسله مراتبی AHP و نرم افزار Arc Gis به صورت ترکیبی خواهد بود. بر این اساس برای انتخاب محله ای مناسب جهت اسکان موقت، در ابتدا معیارهای لازم برای این مکان یابی تهیه می شود. پس از تهیه این معیارها، در مرحله مکان یابی، طبق نظر کارشناسان خبره متصدی مدیریت بازسازی، چارچوب های امتیازدهی بر اساس این معیارها تعیین می شود. نتایج تحقیق علاوه بر مشخص کردن مکان های مناسب برای اسکان موقت پس از سانحه در منطقه مورد مطالعه و تولید نقشه نهایی آن؛ نشان می دهد که عامل دسترسی به تسهیلات و زیرساخت ها با وزن ۰،۴۵۱۶، مؤثرترین معیار در این مکان یابی بوده است.

کلید واژگان : اسکان موقت، برنامه ریزی، مدیریت بحران، مکان یابی، منطقه ۲ اصفهان.

۱- مقدمه و بیان مسئله

(عبداللهی، ۱۳۸۲: ۲۰-۲۱). قاره آسیا از نظر شیوع حوادث و بلایای طبیعی رتبه اول را در دنیا دارا است. ایران چهارمین کشور آسیا از نظر کثرت وقوع بلایا است (علمداری ۱۳۸۹: ۷۹). کشور ایران جز یکی از کشورهای بلاخیز دنیا به شمار می رود. همان طور که آمارها نشان می دهد از چهل وقوع بلایای طبیعی که درجهات رخ می دهد ۳۱ مورد آن در ایران به وقوع می پیوندد. وجود چنین بلایای طبیعی در کشور باعث شده که ایران جز ۱۰ کشور نخست جهان در زمینه بلاخیزی باشد. زلزله یکی از خطرناک ترین بلایای طبیعی عصر حاضر هست که همواره اهمیت خود را به زور عینی نمایان کرده است. زلزله سازه ای طبیعی است که بر اساس میزان بزرگی خود می تواند در مدت کوتاهی فجایع عظیمی بیافریند (قدیری، ۱۳۸۱: ۱). زلزله یکی از سوانحی است که به سبب شرایط خاص جغرافیایی کشور ما را دائماً مورد تهدید قرار می دهد. بر پایه آمارهای رسمی در ۲۵ سال گذشته ۶ درصد از تلفات انسانی کشور ناشی از زلزله بوده است و به طور میانگین

مصون سازی شهرها و برنامه ریزی جهت ساماندهی هرچه بیشتر در برابر بلایای طبیعی موضوعی است که در سال های اخیر نظر متخصصان را به خود جلب کرده است. اگرچه در گذشته نیز همواره بلایای طبیعی اثرات جبران ناپذیری بر جوامع انسانی به جای گذاشته اند. ولی همواره کوشش درجهات اثر آن ها کمتر در نظر قرار گرفته شده است. امروزه دلایل بی شماری جهت انجام چنین تحقیقاتی وجود دارد به خصوص اینکه شهرها با تمرکز جمعیت زیادتر و تراکم کاربری های صنعتی و تولیدی بیشتر از این بلایا تأثیر می پذیرد. در قریب اتفاق شهرها به خصوص شهرهای بزرگی چون تهران اصفهان شیراز و... به دلیل عدم توجه به مکان یابی صحیح شهرها رشد و توسعه شهرهای بنیان نهاده شده همچنین عدم برنامه ریزی لازم جهت جلوگیری از رشد لجام گسیخته شهرها حوادث غیر مترقبه و مسائل و مشکلات فراوانی از جهت مصونیت شهرها به بار آورده است